

The Modification of Translation Universals in Revised Texts

Edina Robin

University of Eötvös Loránd,

Department of Translator and Interpreter Training, Budapest, HUNGARY

robin.edina(a)elte.btk.hu

ABSTRACT

The quest for possible translation universals has received considerable interest in descriptive translation studies (Laviosa 2009). However, almost all research aiming to reveal phenomena specific to translated texts seems to disregard the simple fact that their corpora – parallel or comparable – include revised translations. These texts therefore carry not only the strategies and transfer operations of their translators, but the modifications of the revisers as well. The question arises as to whether revision affects translated texts in a way that would modify their universal features, and if so, to what extent? Some of the studies dealing with the question of translation universals mention that these linguistic features mainly characterize translations of mediocre quality (Levý 1965; Tirkkonen-Condit 2004; Chesterman 2010). Therefore, it seems only logical that revisers, who aim to improve the quality of translated texts, modify these translational ‘anomalies’ as well.

This doctoral dissertation presents and discusses the results of research built on a combination of both quantitative and qualitative empirical methods. The aim of the analysis was to determine what happens to the so-called translation universals as a result of revision, i.e. if revisers modify in any way the generally observable features of translation. Based on the above, our hypothesis was that besides checking for equivalence, they perform modifications aiming to reduce the dominance of translation universals: revisers modify the explicating and implicating operations of translators as their overuse or absence may result in the observable presence of translation universals (e.g. redundancy, lexical simplification, under-representation of unique items etc.).

The research focuses on the explicating and implicating operations present in both translation and revision (Robin 2013); as Toury (2004) and Pym (2008) clearly point out that explication and impication seem to be connected with the rest of the so-called universals. The analyses include the computer-based examination (type/token ratio, average word count per sentence, lexical density) of a complex revisional parallel corpus which contains the full texts of ten English novels, their draft translations and revised versions, as well as the contrastive analyses of text samples, based on Klaudy’s (1997) typology, for the identification of transfer operations and revisional modifications. The results show that revisers – apart from the correction of obvious translational and language mistakes – not only perform explication and impication independently, but also modify the transfer operations of translators. They delete unnecessary lexical and grammatical additions, reduce the syntactic redundancy and enrich vocabulary through specification – creating less redundant texts with less simplified, richer vocabulary, aiming for the optimisation of explicitness, but at the same time even more equalizing than the drafts. It seems worthwhile to continue research into the effects of revision on translation, as some of the phenomena attributed to the translation process may in fact belong to editing procedures.

KEYWORDS: editing, explication, impication, optimisation, revision, translation universals

Completion of Thesis

Place: Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary

Year: 2015

Supervisor: Prof. Kinga Klaudy

Original language: Hungarian

Fordítási Univerzálék Módosulása Lektorált Szövegekben

Edina Robin

University of Eötvös Loránd,

Department of Translator and Interpreter Training, Budapest, HUNGARY

robin.edina(a)elte.btk.hu

ABSZTRAKT

A fordítási univerzálék (Laviosa 2008) kutató vizsgálatok többnyire nem veszik figyelembe azt a tényt, hogy az elemzés alapjául szolgáló korpuszok gyakran lektorált fordításokból állnak, amelyek már nemcsak a fordító stratégiájának és műveleteinek nyomait viselik magukon, hanem a fordítást javító lektoréit is. Felvetődik tehát a kérdés, hogy mennyiben módosítják a szövegeket gondozó lektorok a fordított szövegekre jellemző univerzális jellegzetességeket. A fordítási univerzálékkal kapcsolatos cikkek megemlítik (pl. Tirkkonen-Condit 2004, Chesterman 2010), hogy ezek a jellemzők elsősorban a „közepes” fordítások velejárói. Logikusnak tűnik tehát, hogy a fordított szövegeket gondozó lektorok, akik munkájukat javító, tökéletesítő céllal végzik, ezeket a fordítási „anomáliákat” is módosítják. Toury (2004) és Pym (2008) rámutat, hogy a legtöbb univerzálénak kikiáltott jelenség valamilyen módon kapcsolódik az explicitációhoz, ezért összpontosul ez a kutatás is a fordítók és a lektorok által végzett explicitációs és implicitációs műveletekre.

A jelen doktori értekezés egy két részből álló – kvantitatív és kvalitatív elemzéseken alapuló – kutatás eredményeit foglalja össze. A vizsgálatokban arra kerestük a választ, mi történik a fordítási univerzálékkal a lektorálás során, azaz változtatnak-e a lektorok a fordításokra tipikusan jellemző sajátosságokon. A fentiek alapján hipotézisként merült fel, hogy a szöveget gondozó lektorok az ekvivalencia ellenőrzésén kívül olyan módosításokat is végrehajtanak, amelyek csökkentik a fordítási univerzálék dominanciáját: a lektor módosít a fordító által végzett explicitációs és implicitációs műveleteken, mivel ezek túlzott alkalmazása, illetve hiánya eredményezheti az univerzálék (pl. redundancia, lexikai elszegényedés, egyedi elemek alacsony előfordulása) megjelenését a fordításban.

A kutatás tíz, a szórakoztató irodalom műfajába tartozó, angolról magyarra fordított regény összehasonlító vizsgálatára épül. A szövegeket digitális formátumban bocsátotta rendelkezésünkre a könyvek magyar kiadója. A kutatás első felében gépi statisztikai elemzéseket végeztünk (type/token; egyedi elemek, lexikai sűrűség) a lektorálási korpuszban szereplő (eredeti–fordítói–lektorált) kéziratok teljes egészének egybevetésére. A kontrasztív elemzés a szövegek egy-egy részletét hasonlította össze az átváltási műveletek vizsgálatára, Klaudy (1997) tipológiája alapján azonosítva a lektorok és fordítók explicitációs és implicitációs műveleteit.

Az eredmények igazolták hipotézisünket. A fordítói kéziratokat gondozó lektorok gyakran módosítanak a fordítók által végzett explicitációs műveleteken: törlik a feleslegesnek ítélt lexikai és grammatikai beszúrásokat, csökkentik a szöveg szintaktikai redundanciáját. A módosításokon túl a lektor saját szerkesztési explicitációs és implicitációs műveleteket is végez a szövegek explicitágának optimalizálására. Ezek a műveletek a gépi elemzésekben statisztikailag is megmutatkoznak: a szövegek lexikája gazdagodik, a redundancia csökken a szövegekben lektorálás során. Ezen eredmények alapján érdemes felhívni a figyelmet a fordítási univerzáléokra, az explicitációs és implicitációs műveletek következményeire a fordító- és lektorképzésben, hiszen a nem kívánatos jelenségek egy része – ha ezeknek tudatában vagyunk – kiküszöbölhető, illetve kiküszöbölendő.

KULCSSZAVAK: explicitáció, implicitáció, lektorálás, optimalizáció, szerkesztési műveletek, univerzálék.